

מקורות לעיון במס' כתובות: פרק אף על פי

דף ז

מ. זילברמן

מרחשון תשע"ה

(סג:דו). תקנת הכרזה ומשהינן י"ב ירחי שתא. איתא בגמ' גופא המורדת על בעלה ... רבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ארבע שבתות זו אחר זו ... אמר רמי בר חמא אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אמר רבא דיקא נמי דקתני ארבע שבתות זו אחר זו ש"מ". ופשוט הגמ' מורה דמכריזין בכל שבת לד' שבועות. והדיקא נמי מדקתני ד' שבתות לפירש"י אליבא דריטב"א הוא דאילו ר"ל בכל יום הו"ל ל' יום. והריטב"א כתב שלגירסא דיקא נמי מדקתני ד' שבתות זו אחר זו (הגירסא לפנינו) פירושו דאם הכוונה לשבועות ולא לשבתות פשיטא דשבועות היינו רצופות, אבל שבתות כיון דיש ימות חול ביניהם ס"ד דלאו רצופות קאמר. אך הרמב"ם כתב (פי"ד אישות ה"ט), "בכל יום ארבע שבתות זו אחר זו". ופירש המ"מ דהבין הדיקא נמי דמכריזין דוקא בבתי מדרשות ובתי כנסיות, דאילו ברחובות ובשווקים לא ה"ל צורך להכריז לזמן מרובה כ"כ.

ובהמשך הגמ' (סד). ומשהינן לה (פירש"י אולי תחזור בה) תריסר ירחי שתא אגיטא ובהנך תריסר ירחי שתא לית לה מזוני מבעל, ע"כ. ונחלקו הראשונים על מה קאי. לדברי התוס' (סג: ד"ה ואינהו) קאי דוקא אמורדת (כלומר בעינא ליה ומצערנא ליה) ולא באומרת מאיס עלי, דבאומרת מאיס עלי "כיון ששניהם חפצים בגירושין כמו שנפרש למה נשהא אותה מלהתגרש". וכן הביא הרמב"ן בשם הר"י מגאש. וכן נראה דעת הרמב"ם (פי"ד אישות ה"ח-ה"י). [ולרמב"ם אף כייפינן לבעל באומרת מאיס עלי – ע"י דברינו בדף ו]. אך לרש"י (וכך פירשו בדבריו הריטב"א) קאי באומרת מאיס עלי מדפירש במעשה דכלתיה דרב זביד (סג:): דאמרה מאיס עלי ועל זה אמרינן דמשהינן י"ב חדש. ובתוס' ישנים על הגליון הביא בשם ר' אביגדור ובשם ר"ת דהתקנה להשהות י"ב חדש נאמרה גם במורדת וגם באומרת מאיס דאף במאיס עלי אמרינן שמא תחזור בה. וכן דעת הר"ן (כו. בדפי הרי"ף ד"ה ומשהינן). וכן דעת הרא"ש (סי' ל"ד) שכתב, "תקנה זו נעשית בימי האמוראים האחרונים כאשר ראו כי גבהו בנות ישראל ודעתם זחה עליהם וכאשר היה להם כעס עם בעליהן היו אומרות לא בעינא ליה והבעל מגרשה מיד כיון שפטרנו מכתובתה ושוב היו הנשים מתחרטות תקנו שתשהה שנה ואם יגרשנה בתוך השנה שלא תהא מחילתה מחילה ויצטרך ליתן לה כתובה אולי יתפייסו בתוך השנה וכיון שתקנו כך לאומרת מאיס עלי שהיתה ראויה להתגרש מיד בלא כפייה כל שכן למורדת".

ובהסבר השיטות, ע"י בלשונו של רש"י (סג:) "היכי דמיא מורדת דכופין אותה דמשהינן גיטה ופוחתין כתובתה". [וע"י בח"י הרשב"א מה שהרבה להקשות על דברי רש"י]. הרי דתקנת שהיית הגט היא חלק מהקנס שקונסין למורדת. וא"כ באומרת מאיס עלי דלא שייך קנס אין כזה תקנה. ולאלו הראשונים דס"ל דתקנת י"ב חדש שייך אף במאיס עלי נראה שאין זה משום קנס אלא דאמרינן שמא תחזור בה. [ע"י במ"מ (פי"ד אישות ה"ט) שכתב, "משהינן אותה י"ב חדש ומבקשין ממנו שלא לגרשה תוך זה הזמן מפני שגנאי הוא לבנות ישראל שמתגרשות מבעליהן מפני קטטה ושמה תוך זמן זה מרצין זה את זה ותשאר זו עם בעלה"]. אך

בריטב"א (ד"ה כלתיה) כתב דאף האומרת מאיס עלי חשיבא מורדת ושייך וקנס, וז"ל, "דכל שמסרבת על בעלה מורדת היא ואין לך מסרבת בו יותר מן האומרת מאיס עלי" [והרי היא מפסדת כל כתובתה]. וראה בספר משנת הכתובה ח"ב סי' ל"ח מה שהסביר במהות הקנס באומרת מאיס עלי. ונחלקו המפרשים אי תקנת י"ב חדש בטלה תקנת הכרזה. דהטור כתב (סי' ע"ז ס"ב), "ושוב הוסימו לתקן שימתינו לה י"ב חדש ואז יגרשנה אם ירצה בלא כתובה". וכתב הב"י דמשמע מדבריו דתקנה זו נתקנה להוסיף על תקנת הכרזה ד' שבתות. ועי' בב"ח מה שהקשה על דברי הב"י. אך הט"ז (סק"א) הבין דתקנת י"ב חדש בטלה התקנה הקודמת. וע' בדברי האחרונים בזה באוצר הפוסקים (כרך כ"א ס"ק ל"ה אות ה-ו).

עיקר תוס' פרק מציאת האשה

- (סה:) מציאת, וירושתה, ה"ג
- (סו:) מציאתה, פחות, שום
- (סז:) וכשחתן, לא נאמרו, ליום
- (סח:) וחכמים אומרים
- (סח:) כאן
- (סח:) כל, מאי
- (סט:) תלה, ואישתיק, מעמלא, ובשמתא
- (סט:) אילימא
- (ע:) הא, אבל